

УДК 378.147=111

Биконя О. П.,

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов,

Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна;

Іванишина В. П.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,

Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна

РІВНЕВИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті обґрунтовано рівневий підхід у навчанні майбутніх економістів англійської мови. Встановлено, що у період навчання майбутніх економістів з I по IV курси проходить поступове оволодіння англійської мови на рівнях від B1.1. до B2.2, причому після закінчення другого та третього курсів студенти повинні володіти англійською мовою на рівні B2.1., четвертого курсу – на рівні B.2.2. Надано вимоги до володіння англійською мовою в процесі ділового спілкування і відповідно рівень мовленнєвих компетентностей визначено комплексом умінь. Зміст мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної та навчально-стратегічної компетентностей у різні роки навчання визначено у ході дослідження. У статті конкретизовано вимоги до цих компетентностей з I по IV курси та у період навчання у магістратурі.

Ключові слова: *рівневий підхід, економісти, ділова англійська мова, англійська мова професійного спрямування, англійська мовна комунікативна компетентність.*

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку суспільства потребують певної модернізації процесу підготовки майбутніх економістів у вищому закладі освіти шляхом цілеспрямованої її орієнтації на поглиблений розвиток аналітичних умінь студентів, їхнього стратегічного мислення, вміння синтезувати отриману інформацію для вирішення проблем, пов'язаних із бізнес-діяльністю, застосовувати фахові знання на практиці під час ділового усного та писемного спілкування АМ, працювати в команді та швидко адаптуватися до змін, спілкуватися АМ, зокрема ДАМ [3–6; 9].

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз навчальних планів вищих закладів освіти економічного напрямку на сучасному етапі показує, що АМ, а саме вступний корегуючий курс АМ пропонують у I семестрі, загальну АМ з орієнтацією на професію – у II

семестрі, АМПС – у III та IV семестрах, ДАМ – на 3–4 курсах, на 5–6 курсах магістри вивчають ДАМ професійного спрямування. Зміст навчання ДАМ має забезпечити досягнення головної мети навчання ДАМ у вищому закладі освіти економічного профілю – формування необхідної іншомовної комунікативної компетентності у сферах ділового спілкування в усній та письмовій формі.

Аналіз вимог до володіння студентами англомовною комунікативною компетентністю (АКК) на різних етапах навчання ми робимо, зіставляючи їх із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, АМПС і Мовним портфелем для економістів [1; 7; 11]. ДАМ є невід’ємною частиною АМПС, на нашу думку, вищим ступенем навчання майбутніх економістів АМ.

Актуальність навчання АМ, АМПС, ДАМ посилюється ще й тим, що згідно з освітньою професійною програмою підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка [6] передбачається формування АКК у діловому усному та писемному спілкуванні в обсязі тематики, обумовленої професійними потребами, передусім у користуванні усним монологічним та діалогічним мовленням (різними типами і видами діалогів/монологів) у межах побутової, суспільно-політичної, загально-економічної та фахової тематики під час ділових контактів, ділових зустрічей, нарад/засідань, проведення ділових переговорів, презентацій; реферуванні, анотуванні, діловому листуванні [4–5]. Майбутні економісти мають володіти англомовними компетентностями (АК) для ділового усного та писемного спілкування під час проведення ділових засідань, переговорів, презентацій, ділових зустрічей, установленні ділових контактів, написання текстів ділового характеру.

Сучасні підходи до опису цілей оволодіння АМ термінами комунікативної компетентності зумовили проблему визначення і деталізації рівнів володіння АКК у різних ситуаціях спілкування в сучасному професійному середовищі. Необхідність конкретизації вимог до рівня володіння АКК вимагає усвідомлення необхідності визначення обґрунтованих рівнів володіння мовою та їх методичного опису.

Згідно з А.М. Щукіним, термін рівень володіння мовою є ступенем досягнутого успіху в оволодінні ІМ за відведений для цього період часу [10, с. 354].

У процесі огляду наукової літератури з проблеми дослідження було виокремлено праці, що стосуються питань опису рівнів володіння ІМ (J.A. van Ek, J.L.M. Trim, І.Л. Бім, Н.Ф. Бориско, І.П. Задорожна, О.О. Леонт'єв, Т.В. Маркова, В.В. Сафонова, Н.В. Ягельська та ін.). Переважно основна увага дослідників зосереджена на особливостях, в яких використовувалися різні критерії і які вивчали рівень мовної освіти студентів.

Досить цікавим для нашої роботи є Мовний портфель для економістів з контрольними листами для самооцінювання професійно орієнтованих мовленнєвих умінь [11]. Він дозволяє студентам оцінити свій рівень володіння ІМ, зрозуміти свої сильні та слабкі сторони в різних видах мовленнєвої діяльності, але, на жаль, у цій роботі немає розподілу на різні етапи навчання АМ з урахуванням різного рівня володіння студентом мови. Крім того, потребують деталізації рівні володіння мовними (лексичною, граматичною та фонетичною) компетентностями, лінгвосоціокультурною та навчально-стратегічною компетентностями, які ми розглядаємо як складові АКК.

Зауважимо, що у роботах І.П. Задорожної було зроблено розподіл рівнів володіння АМ, проте вони стосуються студентів філологічного профілю [2].

Мета статті: обґрунтувати особливості рівневого навчання АМ в умовах вищого закладу освіти економічного напрямку.

Виклад основного матеріалу. Рівневий підхід передбачає чітку систему визначення рівня володіння ІМ відповідно до розроблених шкал дескрипторів із практичною та діагностичною метою [2].

Існує три рівні володіння ІМ: базовий, середній і просунутий.

Згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти існують такі рівні:

Рівень А елементарного користувача (Basic User) в свою чергу поділяється на інтродуктивний рівень А1 (Breakthrough) та рівень виживання А2 (Waystage).

Рівень В незалежного користувача (Independent User) включає рубіжний рівень B1 (Threshold) та просунутий рівень B2 (Vantage).

Рівень С досвідченого користувача (Proficient User) передбачає рівень автономного користувача C1 (Effective Operational Proficiency) та рівень компетентного користувача C2 (Mastery) [1, с. 23].

Відповідно до «Концепції профільного навчання у старшій школі» у загальних середніх закладах освіти визначаються такі рівні оволодіння АМ:

1) рівень стандарту – визначає обов’язковий мінімум змісту навчального предмета, який не передбачає його подальшого вивчення у вищій школі. Якість мовної підготовки випускників має відповідати загальноосвітньому рівню B1;

2) академічний рівень – обсяг змісту достатній для подальшого вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах. Вивчення за цим рівнем реалізується в класах нефілологічного профілю. Рівень оволодіння іноземною мовою має відповідати рівню B1.1 [8].

У контексті нашого дослідження ми враховуємо різний рівень володіння студентом економічних спеціальностей АМ, особливо на першому курсі навчання. Треба зауважити, що не всі студенти готувалися до ЗНО з АМ або вчили АМ не досить успішно до вступу до цього закладу тощо.

Якість іншомовної підготовки на загальноосвітньому рівні (рівень стандарту) відповідає показникам B1-B1.1 у термінах Ради Європи та передбачає оволодіння іншомовним матеріалом загальнокультурної спрямованості, який є достатнім для здійснення спілкування у типових ситуаціях побутової і професійної сфер [1; 8].

Отже, він передбачає такі рівні: перший (elementary) – студенти з найелементарнішими знаннями з АМ, у яких викладач, враховуючи надзвичайно обмежений час на викладання АМ, має надолужити прогалини загальної середньої освіти, і яких він може ознайомити з основами АМПС; другий (intermediate) – студенти середнього рівня підготовки, які вивчають усі складові компоненти навчальної дисципліни АМ та АМПС; третій (advanced) – незначна кількість студентів з вищим рівнем підготовки, які не лише засвоюють цю навчальну дисципліну, але й здатні до вивчення АМПС та ДАМ за економічним напрямком.

Реалізація цього рівневого підходу дає можливість значно підвищити ефективність навчання АМ та АМПС, оскільки студенти стають схожі за рівнем підготовки.

Період навчання майбутніх економістів, майбутніх бакалаврів АМ з I по IV курси передбачає поступове оволодіння АМ на рівнях від В1.1. до В2.2, причому після закінчення другого та третього курсів студенти повинні володіти АМ на рівні В2.1., четвертого курсу – на рівні В.2.2. Щодо навчання майбутніх магістрів, то їм необхідно досягнути рівня С1.

Таким чином, нам необхідно конкретизувати вимоги до володіння АКК на кожному курсі з урахуванням шкал дескрипторів для кожної компетентності, яка є у складі АКК.

Це надасть можливість студентів та викладачеві реалізувати цілі навчання АМ, забезпечити гнучкість та варіативність, здійснювати (само)контроль та оцінювати результати навчання за певний період часу.

Крім того, на кожному етапі навчання АМ потрібно враховувати сфери, теми, ситуації ділового спілкування, а також добір навчального, у тому числі й лінгвосоціокультурного матеріалу, враховуючи різні стратегії навчання тощо.

Розроблені рівні володіння АКК треба пропонувати студентам для створення свого портфоліо (мовного портфеля). Це буде сприяти розвитку їхньої автономії, рефлексивного самооцінювання, забезпечить прозорість і доступність навчального процесу.

За період навчання у вищому закладі освіти майбутні економісти повинні охопити рівні В1.2– С1.2, що передбачено в Програмі з АМПС [7]. Причому після закінчення першого курсу студенти повинні володіти мовою на рівні В.1.1 та В.1.2., другого та третього курсів – на рівні В.1.2. та В.2.1., четвертого курсу – на рівні В2.2., магістратури – на рівні автономного досвідченого користувача (рівень С1.1. та С1.2.).

Для отримання ступеня бакалавра економічних спеціальностей, разом з усіма іншими професійними вміннями, студент повинен бути здатним ефективно спілкуватися ДАМ у професійному середовищі, володіти мовними компетентностями. Зазначимо, що мовні компетентності передбачають оволодіння студентами мовним матеріалом з метою його використання в усному і писемному мовленні ДАМ.

Передбачається здійснювати інтегроване вдосконалення фонетичної компетентності у процесі ділової усної мовленнєвої діяльності, а саме, можливість варіювати інтонацію і правильно вживати фразовий наголос для вираження найтонших відтінків значення, коректно промовляти слова, фрази, а особливо терміни ділового англомовного спілкування.

Успішне оволодіння АКК неможливе без оволодіння лексичними одиницями у діловому спілкуванні, оскільки вільне володіння широким лексичним репертуаром ДАМ дозволяє майбутньому економісту долати труднощі під час спілкування з діловим партнером завдяки перефразуванню/альтернативних стратегій, вживати ідіоматичні вислови та колоквиалізми тощо.

Згідно з ОПП для студентів економічних спеціальностей, передбачається, що в кінці навчання ДАМ лексичний мінімум повинен бути 4 000 лексичних одиниць [5, с. 23–24]. Студент повинен використовувати у процесі професійного спілкування лексику ділових контактів, зустрічей, перемовин та презентацій, нарад тощо, широке коло лексичних одиниць (ідіоми, колоквиалізми, терміни англомовної ділової комунікації) тощо, які вживаються в ДАМ в усному мовленні.

Ефективність розвитку вмінь ділового говоріння АМ зумовлюється рівнем сформованості у студентів граматичної компетентності, зокрема граматичних навичок говоріння. До кінця навчання ДАМ студенти повинні правильно вживати артиклі з термінами ДАМ; правильно використовувати граматичні форми іменника, прикметника у ДАМ; правильно вживати числівники для позначення чисел, дат, телефонних номерів тощо; вживати дієслова у певному часі і стані відповідно до мети ділової англомовної комунікації; будувати розповідні, питальні, питально-заперечні і наказові речення відповідно до мети ділової комунікації та характеру мовленнєвого акту; використовувати модальні дієслова для передачі різних відтінків значень; правильно використовувати дієприкметники, інфінітиви, герундії, їх форми та конструкції з ними в різних реєстрах і ситуаціях ділового спілкування.

Зазначимо, АКК формується протягом усього періоду навчання ДАМ і повинна становити рівень В2.2.

Згідно з дослідженнями щодо оволодіння студентами АК у письмі, перелік умінь ділового англомовного письма визначатимемо з

урахуванням комунікативного наміру; якості мовленнєвого висловлювання з погляду складності, обсягу, мовних засобів, структури певного ділового тексту; вживанням характерних мовних засобів для певного ділового тексту (листа, договору, звіту тощо).

Щодо лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСК), як складової АКК, то вона має успішно функціонувати в англomовному діловому спілкуванні, безпосередньому та опосередкованому, і забезпечувати взаєморозуміння ділових партнерів, незважаючи на їх особливості як представників різних культурно-мовних спільнот з певними розбіжностями та відмінностями.

ЛСК студентів повинна включати вміння: інтерпретувати культурознавчу інформацію у процесі ділового усного та писемного спілкування; вести соціокультурне спостереження для визначення норм поведінки, одягу тощо представників ділової англomовної культури; враховувати соціокультурні аспекти мовленнєвої поведінки у процесі ділового усного та писемного спілкування; здійснювати міжкультурне ділове спілкування з урахуванням лінгвосоціокультурного контексту згідно із ситуацією ділового спілкування; вести соціолінгвістичне спостереження для визначення доцільного добору мовних форм у діловому усному та писемному мовленні; коментувати лінгвосоціокультурний зміст мовленнєвих реалій; враховувати у процесі ділового спілкування особливості мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови, ділових партнерів; добирати прийнятний у лінгвосоціокультурному аспекті стиль мовленнєвої ділової поведінки в умовах міжкультурної комунікації; прогнозувати й усувати можливі соціокультурні перешкоди в умовах міжкультурного ділового спілкування; створювати соціокультурні портрети учасників міжкультурної ділової комунікації; адаптуватися до англomовного ділового середовища, уміло дотримуючись канонів ввічливості, демонструючи повагу до традицій, ритуалів, стилю життя представників іншого культурного співтовариства (ділових партнерів); використовувати лінгвосоціокультурні знання та вміння у процесі ділового усного та писемного спілкування з представниками інших культур.

Під час організації самостійного позааудиторного навчання студентів економічних спеціальностей говоріння та письма ДАМ

заслуговує на особливу увагу навчально-стратегічна компетентність (НСК).

Наприкінці навчання ДАМ студенти повинні вміти: визначати навчальні цілі; добирати стратегії, прийоми, засоби, необхідні для вирішення навчального завдання; аналізувати значущі умови діяльності з метою підбору відповідних стратегій та засобів; планувати навчальну діяльність відповідно до завдання; творчо підходити до вирішення завдань; підбирати та використовувати різні опори та зразки для виконання усних та письмових завдань творчого характеру; ілюструвати власні ідеї в процесі усного та писемного ділового спілкування; використовувати різноманітні стратегії запам'ятовування матеріалу, особливо, лексичних одиниць ділового спілкування; використовувати різні стратегії контекстуалізації мовної одиниці; забезпечувати сприятливе навчальне середовище; дотримуватись наміченого плану; контролювати виконання навчального завдання; володіти технікою виконання стандартизованих завдань в усній та письмовій формі; перевіряти правильність отриманого результату; використовувати стратегії самоконтролю; оцінювати результати власної діяльності відповідно до запропонованих викладачем критеріїв; ефективно здійснювати спільну самостійну навчальну діяльність з іншими студентами; використовувати компенсаторні стратегії; раціонально розподіляти час на проведення ділової презентації, ведення ділових засідань, написання ділового (паперового або електронного) тексту тощо; усно та письмово оцінювати відповідність результату (кінцевого і поточного) визначеній меті.

Оволодіння аудитивною компетентністю відбувається поступово, починаючи з рівня В1.2 та В 2.1 на кінець першого курсу і закінчуючи рівнем С 1.2 на кінець магістратури.

На I курсі необхідно робити акцент на оволодіння ознайомлювальним аудіюванням нескладних аудіотекстів, а також добірковим та детальним аудіюванням простих аудіотекстів. На II курсі треба спрямовувати увагу на розумінні загального змісту, специфічної інформації дещо складніших, ніж на I курсі, аудіотекстів, які, однак, позбавлені значних мовних труднощів. На III–IV курсах давати можливість слухати доповіді, ділові розмови, ділові презентації, інтерв'ю у прямому ефірі тощо.

Майбутніх магістрів необхідно готувати до оволодіння аудіюванням на рівні автономного досвідченого користувача (C1.2), акцентуючи увагу на слуханні ділових дискусій, дебатів, ділових презентацій, а також перегляді англомовних фільмів, пов'язаних з економічною діяльністю. На кінець навчання випускники повинні досить легко розуміти і аналізувати більшість почутої в природному професійному середовищі інформації.

Оскільки англомовне читання є і метою, і засобом навчання АМ, за допомогою якого студенти здобувають різноманітні знання, вимоги до його рівня дещо вищі, ніж, наприклад, до аудіювання. Тому вже наприкінці I курсу студенти повинні досягти рівня B2.1 в читанні, що (відповідно до вимог Загальноєвропейських рекомендацій) означає читання з високим ступенем самостійності [1, с. 69]. На кінець магістратури магістранти повинні досягти рівня C2.1–C2.2.

Протягом I курсу треба зосереджувати увагу на читанні описів, особистих листів, доповідей, дібраних відповідно до рівня студентів. Потрібно додати, що для першокурсників із низьким рівнем підготовки можна пропонувати й адаптовані тексти. На II курсі студенти повинні читати рекламні оголошення, доповіді, ділові листи, рекламні тексти, заяви, інструкції тощо. Основна увага повинна акцентуватися на оволодіння вміннями ознайомлювального, вивчаючого та переглядового читання текстів, складніших у змістовому та мовному аспектах. Наприкінці III курсу студенти читають, контракти, статті і доповіді на професійні теми. На IV курсі відбувається подальше вдосконалення вмінь, здобутих на попередніх курсах, збільшується кількість текстів професійного характеру. На кінець магістратури у майбутніх магістрів повинні бути сформовані вміння ознайомлювального і переглядового читання складних і великих за обсягом текстів, вивчаючого читання професійного характеру.

Загалом визначаємо, що просунутий незалежний користувач (B2.2), а в нашому випадку майбутній бакалавр може спілкуватися з англомовними партнерами швидко й аргументовано, брати участь у різних ситуаціях спілкування, у тому числі й ділового спілкування, наводити різні аргументи за і проти, розуміти основну думку англомовного тексту, писати різні види документів.

Досвідчений автономний користувач (С1), тобто майбутній магістр, може розуміти широкий спектр досить складних та великих за обсягом текстів професійного характеру АМ, ефективно і гнучко користуватися АМ з іноземними партнерами на конференціях, засіданнях тощо, логічно і зв'язно висловлюватися на складні теми, створювати складні тексти документів різного характеру.

У межах кожного року рівень умінь у говорінні, аудіюванні, читанні та письмі може варіюватися, що залежить від особливостей видів мовленнєвої діяльності.

Висновки. Отже, рівневий підхід передбачає чітку систему визначення рівня володіння мовою на певному етапі навчання і за певний період. На кожному етапі необхідно конкретизувати зміст кожного із запропонованих рівнів, а також деталізувати зміст проміжних рівнів із мовної, мовленнєвої, лінгвосоціокультурної, навчально-стратегічної компетентностей, які відповідають певному року навчання.

Наступним етапом нашого дослідження буде розроблення мовного портфеля зі шкалами та дескрипторами для підтвердження вищеописаних рівнів володіння майбутніми економістами АМ на кожному курсі навчання АМ, АМПС та ДАМ і за певний період, враховуючи кількість годин, відведених на вивчення АМ.

Список використаних джерел

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. С.Ю. Ніколаєвої]. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки: монографія. Тернопіль: Вид-во ТНПУ імені В. Гнатюка, 2011. 304 с.
3. Онучак Л. В. Педагогічні умови організації самостійної позааудиторної роботи студентів економічних спеціальностей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 21 с.
4. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра, спеціаліста і магістра напряму 0501 – «Економіка і підприємництво» / кол. авт. під заг. кер. А. Ф. Павленка. Київ, 2003. 42 с.
5. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра напряму 0501 – «Економіка і підприємництво» / кол. авт. під заг. кер. А. Ф. Павленка. Київ: КНЕУ, 2002. 51 с.

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-pereliku-galuzei-znan-i-specialnosti-za--doc227795.htm>.

7. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін.]. Київ: Ленвіт, 2005. 119 с.

8. Редько В. Г., Пасічник О. С. Особливості конструювання змісту рівневого навчання іноземних мов у старшій профільній школі України. *Проблеми сучасного підручника*: зб. наук. праць. Київ: Пед. думка, 2012. С. 649–662.

9. Смирнова М. І. Дидактичні засади організації самостійної роботи з іноземної мови студентів вищих економічних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2005. 236 с.

10. Шукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь: более 2000 слов. Москва: Астрель – АСТ: Хранитель, 2007. 746 с.

11. Ягельська Н. В. Методика організації самостійної роботи студентів над англійською мовою з використанням професійного мовного портфеля: дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2005. 183 с.

Bykonja O. P.,

Doctor of Pedagogical Sciences, docent,
Professor of the Department of Foreign Languages,
Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine;

Ivanyshyna V. P.,

Candidate of Pedagogical Sciences, docent,
Associate Professor of the Department of Foreign Languages,
Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine

THE LEVEL APPROACH IN TEACHING FUTURE ECONOMISTS ENGLISH

The article deals with the level approach in teaching future economists English. The level approach provides a clear system for determining the level of mastering language in accordance with descriptors for practical and diagnostic purposes. It is provided the requirements for mastering English communicative competence in each course of studying English. The article states that the period of teaching future economists from I to IV courses provides for the gradual mastering English at levels from B1.1. to B2.2., at the end of the second and third year students must have known English at the level B2.1., the fourth year – at level B.2.2. As for the teaching future Masters of Economics, they need to reach the level C1.

The components of English communicative competence in different years of teaching future economists English are determined during their studying. The article specifies the requirements for these competencies from I to IV courses and during the period of studying in the magistracy. Due to the lack of development of the issue, attention is focused on the ability to use English in the process of business communication and, accordingly, the level of speech competences is determined by a

set of abilities. The contents of linguistic, speech, linguistic and socio-cultural, and learning and strategic competencies in different years of the future economists' learning are determined during the period of studying in the higher educational establishment. The article specifies the requirements for these competences from the I to IV courses and during the period of studying at the Magistracy. It is mentioned that within the framework of each year, the level of ability in speaking, listening, reading and writing may vary, depending on the specifics of the types of speech activity.

Key words: *level approach, future economists, English, Business English, English for Specific Purposes, English communicative competence.*

References

1. Nikolayeva, S. Yu. (2003), *The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*, Lenvit, Kyiv.
2. Zadorozhna, I. P. (2011), *Organization of independent work of future teachers of English from practical language training: [monograph]*, TNPU named after V. Hnatiuk, Ternopil.
3. Onuchak, L. V. (2002), *Pedagogical conditions of organization of independent self-study work of students of economic specialities (candidate's thesis)*, Kyiv.
4. "Economics and entrepreneurship" (2003), *Educational and qualification characteristic of bachelor, specialist and master's degree in the field 0501 Ministry of Education and Science of Ukraine*, Kyiv.
5. "Economics and business" (2002), *Educational-professional program of preparation of bachelor, specialist and master's degree in the field 0501*, KNEU, Kyiv.
6. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 29, 2015, № 266, available at: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-pereliku-galuzei-znan-i-specialnostei-za--doc227795>. Htm.
7. Bakaieva, H. I., Borysenko, O. A., Zuienok, I. I. (2005), *Programme of English for Specific Purposes*, Lenvit, Kyiv.
8. Redko, V. H., Pasichnyk, O. S. (2012), *Features of the design of the content of the level of foreign languages teaching in the senior profile school of Ukraine. Problems of the modern textbook. Sciences works*, Ped. dumka, Kyiv, pp. 649–662.
9. Smyrnova, M. I. (2005), *Didactic principles of organization of independent work in foreign language students of higher economic educational institutions. (candidate's thesis)*, Kyiv.
10. Shchukyn, A. N. (2007), *Lingvodidactic encyclopaedic dictionary: more than 2000 words*, Astrel: AST, Khranytel, Moscow.
11. Yahelska, N. V. (2005), *Methodology of organizing independent work of students in English with the use of a professional language portfolio: (candidate's thesis)*, Kyiv National Linguistic University, Kyiv.